

”Olla jonkun oma”
Opas omaohjaajatyöskentelyn tueksi

Sisältö

- 1. Lukijalle**
- 2. Kasvun ja kehityksen tukeminen**
- 3. Osallisuus**
- 4. Omaohjaajatyön merkitys**
- 5. Omaohjaajan tehtävät**
- 6. Työskentely sijoituksen eri vaiheissa**
- 7. Menetelmät ja niiden käyttö**

Hei omaohjaaja!

Tiedäthän, että teet todella arvokasta ja tärkeää työtä kasvattajana? Omaohjaaja on kasvattaja, joka kulkee lapsen rinnalla. Omaohjaaja toimii tunteiden vastaanottajana ja tunteiden tulkkina, siltana perheeseen ja yhteydenpitäjänä viranomaistahoihin.

Omaohjaaja hoitaa koulun kanssa yhteistyön, jäsentää arkea luoden turvallisuutta ja tarjoaa kahdenkeskistä aikaa ja huomiota, omaohjaajahetkiä. Ne ovat muuten tärkeitä lapselle – lapsen on tärkeää kokea olevansa merkityksellinen ja ainutlaatuinen.

Omaohjaaja on jollekin lapselle ehkä elämänsä ainoa ja turvallinen ihmissuhde. Kaiken arkisen ja ei-niin-arkisen aherruksen ohessa omaohjaajan täytyy olla ammattilainen ja ammatillinen. Kuten tiedämme, lastensuojelun sijaishuollossa vaaditaan osaamista ja ammattitaitoa, jotta voimme auttaa ja eheyttää lapsia ja nuoria parhaalla mahdollisella tavalla. Tieto lisää ymmärrystä ja opitun tiedon hyödyntäminen auttaa meitä toteuttamaan laadukasta ja vaikuttavaa työtä lastensuojelussa.

Oppaan tekijöillä on yhteensä vuosien kokemus omaohjaajana toimimisesta. Erilaisia tunteita on vuosien varrella herännyt omaohjaajan työssä. Lapset peilaavat itseään ja maailmaa meidän kauttamme. On tärkeää, että hekin näkevät eri tunnetiloja. Tommy Tabermanin sanoin, ihminen tarvitsee ihmistä ollakseen itse ihminen.

Teimme tämän oppaan tarkoituksenamme jäsentää Pienryhmäkoti Villa Sankan omaohjaajatoimintaa. Tämä on työväline, jota voi hyödyntää omaohjaajatyössä. Tämän tarkoituksena on auttaa omaohjaajia työskentelemään lapsen kanssa sijoituksen alussa, keskivaiheessa ja lopussa siten, että laadukas omaohjaajatyö sijaishuollossa toteutuu. Oppaassa avataan konkreettisesti omaohjaajatyön tavoite ja tarkoitus. Oppaaseen on pilkottu vaihe vaiheelta työskentelyä, jotka kuuluvat omaohjaajan tehtäviin.

Omaohjaaja tekee työtä omana persoonanaan tuoden samalla omaa ammattitaitoaan esiin. Siitä huolimatta tai juuri siksi, että työskentelemme haavoittuneiden ja traumatisoituneiden lasten ja nuorten kanssa, meidän täytyy ymmärtää lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyviä asioita. Meidän täytyy tietää, miten kiintymyssuhde vaikuttaa lapseen ja miten trauma voi näyttäytyä lapsen käytöksessä. Täytyy osata työskennellä siten, että se on vaikuttavaa ja pitkäjänteistä. Täytyy tietää, miten rikki menneen lapsen kanssa aletaan rakentamaan luottamusta. Pitää tietää, miten työskennellä jatkuvasti ahdistuneen ja itsetuhoisen lapsen kanssa. Meidän täytyy tietää, jotta voimme auttaa.

Toivomme, että oppaasta on hyötyä sinulle ja työyhteisölle. Ja ennen kaikkea, toivomme, että tästä on hyötyä omaohjaajatyöhösi.

Terveisin Sanna ja Taija

Lapsella on oikeus huolenpitoon ja erityiseen suojeluun.

Lapsen hyvä hoito ja kasvatus tulee turvata ikä- ja kehitystaso huomioiden.

Lapsella on oikeus saada osakseen ymmärrystä, hellyyttä ja hoivaa.

Jotta lapsi voi kehittyä turvallisesti ja tasapainoisesti, aikuisen läsnäolo ja pysyvyys ovat avainasemassa.

Kasvun ja kehityksen tukeminen

Monet eri tekijät vaikuttavat lapsen kasvuun ja kehitykseen. Sijaishuoltopaikassa omaohjaajan tehtävänä on luoda korvaavia kokemuksia tarjoava luottamussuhde. Jotta tähän tavoitteeseen päästään, on tärkeää ymmärtää eri kasvuvaiheiden ja ympäristön merkitys lapsen kasvuun ja kehitykseen. Sijoitetut lapset ovat usein kokeneet elämässään hylätyksi tulemisen tunnetta ja turvattomuutta. Sosiaaliset suhteet saattavat olla haasteellisia tai niitä voi olla haastava ylläpitää.

Sijoitetuilla lapsilla saattaa olla taustalla erilaisia kiintymyssuhdehäiriöitä. Se ei kuitenkaan leimaa loppuelämää, mutta asian tiedostaminen auttaa lapsen kanssa työskentelyssä. Kiintymyssuhde pohjautuu aistimiseen, johdonmukaisuuteen ja oikeisiin ja oikea-aikaisiin reaktioihin. Kiintymyssuhde vaikuttaa lapsen minän kehittymiseen, mutta myös lapsen emotionaaliseen, sosiaaliseen ja älylliseen kehitykseen.

Vuorovaikutus tarkoittaa kykyä ja halua vaihtaa kokemuksia, ajatuksia tai mielipiteitä. Vuorovaikutuksessa tärkeintä on vastavuoroisuus. Vuorovaikutus on ihmisten välistä kommunikaatiota, joka voi tapahtua puheella, eleillä, ilmeillä tai ääntelyillä. Sosiaalisia kykyjä ja taitoja voi oppia vain, jos on vuorovaikutuksessa toisten kanssa.

Vuorovaikutuksen avulla lapsi oppii sosiaalisia taitoja ja niiden avulla hän oppii erottamaan oman ja toisen mielen toisistaan. Vuorovaikutuksen kautta lapsi myös mallintaa itseään ja ympäröivää maailmaa – vuorovaikutus siis muovaa meitä ja suhdettamme kaikkeen ympäröivään maailmaan.

Vuorovaikutus vaatii empatiaa. Omaohjaajalta vaaditaan hyviä vuorovaikutustaitoja, sillä hyvä vuorovaikutus vaikuttaa itsetuntoon ja minä- kuvaan. Omaohjaaja pyrkii vastaamaan lapsen tarpeisiin, huomioimaan lapsen tunnetilat ja nimeämään ne. On siis tärkeää, että vuorovaikutustaitoja rakennetaan myönteisellä ja rakentavalla otteella. Myönteisiä ja

kannustavia tapoja kehittää vuorovaikutustaitoja ovat esimerkiksi rohkaisu, kannustaminen, tarkkaavainen läsnäolo, myönteinen mutta realistinen palaute, tuki ja kuunteleminen, myötätunto, huomioiminen ja ilahduttaminen. Näiden avulla lapsi kokee olevansa hyväksytty ja kyvykäs. Hän uskaltaa kokeilla ja harjoitella eri asioita, vaikka ajoittain epäonnistuisikin, tietäen saavansa tarvitsemansa tuen.

Osallisuus

Lapsella on oikeus osallisuuteen, se on kirjattu vahvasti myös lastensuojelulakiin. Osallisuuden vahvistaminen ja lapsen mielipiteen selvittäminen ovat tärkeä osa lapsen kanssa tehtävää työtä. Osallisuus on yksi kasvun ja kehityksen perusedellytyksiä, sen kautta lapsi voi oppia olemaan ja elämään yhdessä. Osallisuus on kuulluksi tulemistä ja kuulemistä. Se on lisäksi aktiivista toimijuutta ja näin ollen ehkäisee esimerkiksi syrjäytymistä. Omaohjaaja toimii lapsen osallisuuden vahvistajana muun muassa kuuntelemalla lapsen ajatuksia, näkemyksiä ja mielipiteitä.

Osallisuuden merkitys ja hyödyt:

1. Lapsi tulee kuulluksi ja voi vaikuttaa
2. Tieto ja ymmärrys lisääntyvät
3. Voimavarat saadaan esiin ja hyödynnettyä
4. Yhteinen arviointi ja tavoitteiden asettaminen on mahdollista

Omaohjaajatyön tarkoitus ja merkitys

Useassa lastensuojelun sijaishuoltopaikoissa käytetään omahoitajaa tai omaohjaajaa, jotka ovat päävastuussa lapsen asioista. Omaohjaajan perustehtävä on olla turvallinen aikuinen lapselle ja huolehtia kokonaisvaltaisesti lapseen liittyvistä asioista. Omaohjaaja tukee lasta kotiutumaan laitokseen, luo kokonaiskuvan lapsen tilanteesta, pitää yhteyttä lapsen verkostoihin ja rakentaa arkea sijaishuoltopaikassa.

Omaohjaaja on rinnalla kulkija, joka vastaa lapsen kasvusta ja kehityksestä ikätasoisesti ja vastaa lapsen tarpeisiin yksilöllisesti. Omaohjaaja pyrkii tarjoamaan lapselle korjaavia kokemuksia tarjoavan luottamussuhteen. Rajojen asettaminen kuuluu myös vahvasti omaohjaajan tehtäviin, rajat ovat välittämistä.

Omaohjaajan rooli kasvattajana on tärkeä ja merkityksellinen. Se on parhaimmillaan ainutlaatuinen ihmissuhde niin ohjaajan kuin lapsen näkökulmasta.

***"Kun mä katson sua, mua vähän hämmentää.
Oon uuden äärellä, ja se jännittää. Uus paikka ja uudet
ihmiset. Miten en tuntis itteeni irralliseksi?"***

Omaohjaajan tehtävät

Omaohjaaja antaa aikaa

Huomioi lasta ja anna hänelle aikaa mahdollisimman paljon aikaa. Keskustele ja ole läsnä.

Pyri pitämään omaohjaajahetkiä viikoittain. Nämä vahvistavat keskinäistä suhdetta ja edesauttavat luottamussuhteen syntymistä.

Omaohjaaja hoitaa yhteydenpidon

Pidä tiiviisti yhteyttä lapsen perheeseen ja muuhun verkostoon. Yhteyttä pidetään vähintään kerran viikossa. Työskentele perheen kanssa yhdessä kohti tavoitteita. Tiivis yhteistyö perheen kanssa tukee sijoituksen tavoitteiden saavuttamista ja perheen jälleenyhdistämistä.

Huolehdi myös yhteydenpito muihin verkostoihin, kuten sosiaalitoimeen ja kouluun.

Omaohjaaja osallistuu palavereihin

Osallistu lapsen asiakassuunnitelmapalaveriin ja tee niistä muistio.

Asiakassuunnitelmapalaverin pohjalta luo hoito- ja kasvatussuunnitelma, jota päivitetään kolmen kuukauden välein tai tarvittaessa.

Osallistu myös lapsen muihin palaveriin, kuten koulupalaveriin ja hoitopalaveriin.

Omaohjaaja luo kuukausikoosteet

Tee kuukausittain tai sovitusti lapsesta kuukausikooste. Kooste käydään aina läpi lapsen kanssa ja hän saa kirjoittaa siihen omat näkemyksensä. Lähetä kooste sosiaalityöntekijälle ja lapsen huoltajille.

Omaohjaaja huolehtii lapsen asioiden hoitamisesta ja hankinnoista

Tehtävänäsi on huolehtia, että lapsella on kaikki tarvittavat vaatteet ja hygieniatuotteet hankittuna. Omaohjaaja huolehtii, että kulujen seuranta on ajan tasalla.

Omaohjaaja huomioi ja havainnoi

Huomioi ja havainnoi lapsen vointia, voinnin muutoksia ja vointiin vaikuttavia tekijöitä. Tuo tieto esiin työryhmälle, lapsen huoltajille, hoitavalle taholle ja sosiaalityöntekijälle.

Omaohjaaja huolehtii tiedon siirtymisestä

Tehtävänäsi on varmistaa, että lapsiin liittyvä tieto siirtyy niin työryhmälle kuin hänen verkostoilleen.

Sijoituksen vaiheet

Sijoitus tulee olemaan osa lapsen elämäntulkua. Tuntemukset ja suhteet ennen sijoitusta, sijoituksen aikana ja sijoituksen jälkeen vaikuttavat pitkäkestoisesti lapsen kokemuksiin omasta arvosta ja hyvinvoinnista.

Sijoituksen alkuvaiheessa pyritään siihen, että lapsi asettuu ja tutustuu paikkaan sekä kokee olonsa turvalliseksi. Lapsi alkaa luomaan pikkuhiljaa suhdetta omaohjaajaansa.

Työskentelyvaihe käynnistyy sijoituksen alkupuolella, ja se kestää koko sijoituksen ajan.

Työskentely on tavoitteellista ja suunnitelmallista, ja työskentely vaihtelee yksilöllisten tarpeiden mukaan. Tavoitteena kuitenkin on lapsen kokonaisvaltainen hyvinvointi ja perheen jälleen yhdistäminen, jos kodin olosuhteet sen sallivat.

On tärkeää huomioida, että koko sijoitusprosessin ajan tavoitteet ja toimet niiden saavuttamiseksi on selvillä niin lapsella kuin hänen perheellään. Perheen pitää olla ajan tasalla lapsen asioista ja huomioitava heidän toiveensa, ajatukset ja näkemykset. Koko sijoitusprosessin ajan työskennellään tavoitteellisesti, ja pureudutaan niihin haasteisiin, johon sijoitukseen toivotaan vaikuttavan.

Prosessin edetessä on tärkeää huomioida se, milloin aletaan työskentelemään vahvemmin ”kotiin päin”. Kotiin päin tehtävässä työskentelyssä arvioidaan muun muassa sitä, miten kotilomat ovat sujuneet ja miten kotona on ylipäättään sujunut ja onko asioita, johon edelleen täytyy intensiivisemmin pureutua, jotta sijoituksen tavoitteet toteutuvat. Sijoituksen päättyessä sijoitukselle asetetut tavoitteet ovat saavutettu. Sijoituksen päättyessä työskentelyyn kuuluu muun muassa omaohjaajatyöskentelyn päättäminen.

Ennen muuttoa

Tutustumiskäynti

Pienryhmäkoti Villa Sankassa pyritään siihen, että omaohjaaja on työvuorossa silloin, kun lapsi tulee tutustumaan paikkaan ensimmäistä kertaa ja kun lapsi muuttaa Pienryhmäkoti Villa Sankaan. Lapsen hyvä vastaanottaminen sijaishuoltoon parantaa sijoituksen onnistumisen mahdollisuuksia. On hyvä, jos lasta vastaanottavalla työntekijällä on riittävästi aikaa olemiseen yhdessä lapsen kanssa.

Omaohjaaja aloittaa työskentelyn

Pyri tutustumiskäynnin aikana saamaan selville oleelliset asiat lapsesta. Anna lapselle mahdollisuus kertoa itse hänelle tärkeistä asioista ja toiveista. Hyödynnä eri luovia ja toiminnallisia menetelmiä.

Anna Pienryhmäkoti Villa Sankan yhteystiedot lapselle ja hänen huoltajilleen. Ota myös heidän yhteystietonsa talteen.

Omaohjaaja kertoo talon tavoista

Kerro lapselle ja tämän läheisverkostolle Pienryhmäkoti Villa Sankan toimintatavoista. Käy päiväohjelma läpi lapsen kanssa.

Kun lapsen tulo varmistuu

Omaohjaaja sopii muuton yksityiskohdat

Kun muuton ajankohta varmistuu, ole yhteydessä sosiaalityöntekijään ja lapsen perheeseen ja sovi muuton yksityiskohdat kuten hakeeko ohjaaja lapsen muuttopäivänä vai tuodaanko hänet.

Omaohjaaja huolehtii lapsen huoneen valmiiksi

Laita lapsen huone valmiiksi ja huomioi sisustuksessa hänen toiveitaan. Askartele lapselle tervetuloa-kortti odottamaan huoneeseen. Nimikoi lapselle valmiiksi pyyhkeen paikka.

Laita lapselle valmiiksi oma hylly kylpyhuoneeseen.

Omaohjaaja hoitaa sijaishuoltopaikassa käytännön asioita järjestykseen

Tee lapselle kansio valmiiksi toimiston lukolliseen kaappiin. Laita lapselle toimistoon valmiiksi kori, johon tulee pussukka kuukausirahoja varten. Tulosta kuukausirahan seurantalomake pussukkaan.

Muuttopäivä

Omaohjaaja selvittää perustiedot

Tehtävänäsi on selvittää lapseen liittyvät olennaiset asiat, kuten perhesuhteet, koulupaikan, terveystiedot, kaverisuhteet, harrastukset ja muut lapselle tärkeät asiat.

Tallenna lapsen perustiedot asiakastietojärjestelmään.

Selvitä sijoituksen syyt ja sijoitukselle asetetut tavoitteet. Sovi aloituspalaveri sosiaalityöntekijän ja lapsen huoltajien kanssa.

Omaohjaajatyöskentely

Tee lapsen kanssa alkuhaastattelu. Muista kuitenkin, että alkuhaastattelussa voi käyttää luovuutta. Ei tarvitse edetä järjestyksessä ja voi myös keksiä omia kysymyksiä, jos mieleen sellaisia juolahtaa. Käy läpi talon toimintatapoja ja muita arkeen liittyviä asioita.

Pyri luomaan lapselle mahdollisimman turvallinen olo.

Omaohjaaja huomioi ja on läsnä

Tärkein tehtäväsi on huomioida lasta. Keskustele ja kuuntele sekä anna aikaa. Anna lapselle mahdollisuus kysyä mieltä askarruttavista asioista. On tutkittu, että lapsen hyvä ja vahva vastaanottaminen sijaishuoltopaikkaan tukee sijoituksen onnistumista.

Omaohjaaja pitää yhteyttä läheisverkostoon

Ole muuttopäivän iltana yhteydessä lapsen perheeseen ja kerro, miten päivä on sujunut.

Kerro perheelle, että he voivat milloin vain olla yhteydessä Pienryhmäkoti Villa Sankaan.

Pyydä tilinumero ja lapsen Kela-kortti.

Osoitteenmuutos

Huolehdi lapsen osoitteenmuutoksesta. Muutto on tilapäinen, kotikunta on sijoittava kunta.

Työskentely

Sovi yhdessä lapsen kanssa arjen aikataulut, kuten kotiintulo- ja peliajat.

Selvitä lapsen verkostoa verkostokartan avulla. Hahmota yhdessä lapsen kanssa hänen elämänsä pääkohtia ja tapahtumia esimerkiksi aikajanan tai aikamatkailun kanssa. Yritä hahmottaa lapsen tilanteen kokonaiskuva mahdollisimman hyvin. Kuuntele ja kysy. Ole aidosti kiinnostunut lapsen asioista. Anna lapselle myös aikaa asettua.

Laadi kotilomasopimus yhdessä lapsen ja hänen huoltajansa kanssa. Sopimuksessa tulee olla yhdessä sovitut asiat liittyen esimerkiksi kotiintuloaikoihin.

Asiakastietojärjestelmä

Huolehdi, että kirjaat saamasi tiedot asiakastietojärjestelmään.

Sijoituksen aikana

Yhteydenpito

Pidä säännöllisesti yhteyttä lapsen verkostoihin ja pidä heidät ajan tasalla lapsen asioista.

Huoltajille laitetaan kerran viikossa viikkokuulumiset, tarvittaessa ole yhteydessä useammin. Muista merkitä viikkokuulumiset kalenteriin ja asiakastietojärjestelmään.

Lähetä sosiaalityöntekijälle ja huoltajille kuukausikooste kerran kuukaudessa tai sovitusti.

Tehtävänäsi on seurata lapsen koulunkäyntiä ja olla tarvittaessa yhteydessä kouluun.

Lisäksi yhteydenpito muihin lapsen verkostoihin, jos sellaisia on, kuuluu tehtäviisi.

Tapaamiset

Huolehdi, että tuet lapsen tärkeitä ihmissuhteita. Sovi lapsen huoltajien kanssa etukäteen lapsen kotilomista. Järjestä tapaamisia säännöllisesti lapsen läheisverkoston kuten esimerkiksi sisarusten kanssa.

Huolehdi, että lapsella on sovittuna asiakassuunnitelmapalaverit 2-4 kertaa vuodessa.

Muistuta lapsen oikeudesta tavata sosiaalityöntekijää kahden kesken. Selvitä, että lapsella itsellään on sosiaalityöntekijän yhteystiedot ja varmista, että hän tiedostaa oikeutensa olla milloin vain tähän yhteydessä.

Työskentely

Omaohjaajatyöskentely tulee tehdä viikoittain lapsen kanssa. Omaohjaajatyöskentely voi olla keskustelua, läsnäoloa, yhdessä tekemistä tai menetelmätyöskentelyä.

Arjen kuntouttavan työn lisäksi lapsen kanssa työskentelyn tulee olla tavoitteellista ja suunnitelmallista. Pureudu lapsen haasteisiin. Pyri tekemään työtä kuntouttavalla ja ennaltaehkäisevällä työotteella. Ole kiinnostunut hänen asioistaan ja anna positiivista palautetta.

Jos lapsen itsenäistyminen tulee ajankohtaiseksi sijoituksen aikana, huolehdi itsenäistymissuunnitelmasta ja sen toteutumisesta. Suunnitelma tulee olla valmis viimeistään kuukautta ennen kuin lapsi täyttää 17-vuotta. Huolehdi, että lapsen kanssa on tehty itsenäistymistyöskentelyä parhaalla mahdollisella tavalla. Varmista jälkihuoltoon liittyvät asiat sosiaalityöntekijältä jo hyvissä ajoin ennen sijoituksen päättymistä.

Huolehdi, että olet työskennellyt perheen jälleen yhdistämisen näkökulmasta koko sijoituksen ajan, jos perheen olosuhteet ovat sellaiset, että lapsi voi palata kotiin. Huolehdi, että asiakassuunnitelmapalaverissa keskustellaan tästä mahdollisuudesta ja luodaan tavoitteita perheen jälleen yhdistämisen toteutumiseksi. Näitä voi olla muun muassa pidennetyt kotiharjoittelujaksot ennen kotiutumista. Kuuntele perhettä ja lasta ja heidän toiveitaan.

Muista päivittää hoito- ja kasvatussuunnitelma kolmen kuukauden välein ja tarvittaessa.

Huomioi lapsen merkkipäivät ja onnistumiset.

Havainnoi

Huomioi ja havainnoi lapsen vointia, muutoksia voinnissa ja vointiin vaikuttavia tekijöitä.

Sijoituksen päättäminen

Kun sijoituksen tavoitteet on saavutettu, sijoitus voidaan päättää. Lapsi voi muuttaa joko takaisin perheensä luo tai itsenäistyä iän sen salliessa. Sijoituksen loppuvaiheessa on tärkeää, että lapsen ja perheen kanssa on työskennelty ennalta sijoituksen päättymisen näkökulmasta.

Yhteydenpito

Ole yhteydessä lapsen perheeseen ja muihin viranomaisiin. Tuo havaintosi ja tärkeät huomiosi esille. Anna perheelle tietoa mihin voivat olla yhteydessä, jos huoli esimerkiksi lapsen käytöksestä herää tulevaisuudessa. Arkisiin haasteisiin tulee olla apua saatavilla, ja esimerkiksi perhetyö voi olla yksi vaihtoehto. Selvitä sosiaalityöntekijältä perhetyön mahdollisuus. Perhetyö voi tulla joko sijaishuolto paikalta tai kunnalta. Kiitä kaikkia verkostoja yhteistyöstä.

Työskentely

Kerro lapselle sijoituksen päättymisestä. Tue lasta muutoksen hetkellä. Käykää yhdessä läpi lapsen kasvua ja tarinaa, anna tunteille tilaa. Huomioi yksilöllisyys. Jokainen lapsi reagoi omalla tavallaan muuttoon. Toinen tarvitsee enemmän keskustelua ja tukea asiaan kuin toinen. Päätä omaohjaajatyöskentely esimerkiksi muistelkaa yhdessä koettuja hetkiä ja lapsen kasvua sekä kehitystä. Itsenäistyvän nuoren kanssa käy itsenäistymisprosessia läpi. Jos mahdollista, niin tehkää hankintoja yhdessä ja ole muuttopäivänä nuoren apuna sekä tukena.

Järjestä lapselle hänen näköisensä läksiäiset. Anna nuorelle hänen aikani Villa Sankassa-kansio ja huolehdi, että siellä on kaikki halutut asiat ja muistot.

Auta tavaroiden pakkaamisessa. Siivoa ja järjestele lapsen huone.

Huolehdi, että lapsen raporttimerkinnät tulostetaan ja toimitetaan sosiaalitoimeen.

Varmista, ettei Pienryhmäkoti Villa Sankaan jää mitään lapseen liittyviä tietoja tai papereita.

Menetelmät ja niiden käyttö

Mitä menetelmät ovat?

Menetelmät ovat laaja käsite lastensuojelussa, ja ne voivat tarkoittaa erilaisia palveluita, toimenpiteitä ja toimintatapoja. Pääpaino menetelmissä voi olla puheeseen, kielellisyyteen, kirjoittamiseen, musiikkiin, kuvalliseen ilmaisuun tai draamaan perustuvia. Pienryhmäkoti Villa Sankassa käytetään sekä toiminnallisia että luovia menetelmiä työskentelyn tukena.

Menetelmien käyttö on vahvasti omaohjaajatyöskentelyn tukena Pienryhmäkoti Villa Sankassa.

Miksi menetelmiä kannattaa käyttää?

Omaohjaajatyöskentelyn tukena voidaan käyttää monia eri menetelmiä, jotka auttavat lapsen kanssa tehtävässä työskentelyssä. Menetelmien avulla voidaan pureutua lapsen haasteisiin ja löytää työvälineitä tavoitteiden saavuttamiseen.

Menetelmien tausta-ajatuksena on, että lapsi voi löytää ja tunnistaa omat voimavarat, vahvuutensa, haasteet ja ongelmakohdat. Menetelmien avulla pyritään siihen, että lapsi löytää omat tapansa vahvistua ja kehittää itseään. Lapsi on aktiivinen toimija menetelmien käytössä. Menetelmien avulla tarpeet tulevat kohdatuksi ja niiden kautta voidaan saada eri näkökulmia asioihin. Työntekijän tehtävänä on toimia kanssareflektijana, kysymysten asettelijana ja havainnoijana.

Menetelmiä käytettäessä on hyvä huomioida menetelmän tarpeellisuus lapsen kohdalla ja se, miten menetelmä tukee lasta. Menetelmät ovat vuorovaikutuksellisia ja vastavuoroisia työvälineitä. Toiminnallisessa ja luovassa menetelmätyöskentelyssä dialogisuus on tärkeää. Menetelmien käyttö voi synnyttää monenlaisia tunteita lapselle. Lapselle täytyy antaa tilaa ja tukea tunteiden läpikäymiseen.

Menetelmiä on olemassa paljon erilaisia. Arjen tukemisessa tekeminen menetelmänä voi olla esimerkiksi arjen askareiden tekemistä osana kuntouttavaa ja suunnitelmallista työtä. Omaohjaaja tukee ja ohjaa lasta arkielämän taitojen ylläpitämisessä ja kehittämisessä.

Menetelmiä kannattaa hyödyntää myös omaohjaajatyöskentelyssä. Omaohjaajahetket ovat ainutlaatuisia ja tärkeitä lapselle. Sen lisäksi, että ne antavat mahdollisuuden aitoon kohtaamiseen ja vastavuoroisuuteen, ne tuovat lapselle tunnetta erityisyydestä.

Luovat menetelmät

Luovat menetelmät vahvistavat osallisuutta. Luovan toiminnan avulla lapsi saa etäisyyttä arkeensa, uusia näkökulmia ja merkityksellisyyden kokemuksia. Luovat menetelmät tukevat lapsen tunteiden ja kokemusten esiin nostamista. Luovien menetelmien avulla on mahdollista muovata omaa elämäntarinaa vuorovaikutuksessa omiin kokemuksiin, tunteisiin ja toisiin ihmisiin. Luovassa toiminnassa prosessi on keskeinen tekijä, ei niinkään lopputulos.

Luovat toiminnat ovat luovia, eli niitä on mahdollista tehdä juuri itselleen sopivalla tavalla. Tärkeintä on keskittyä hetkeen. Luova toiminto voi olla esimerkiksi musiikin kuuntelua, valokuvien katsomista tai pelkkää läsnäoloa. Se vaatii uskallusta ja rohkeutta heittäytyä. Luoviin menetelmiin kuuluu vuorovaikutus ja yhdessä tekeminen. Luovien menetelmien avulla voidaan syventää luottamussuhdetta omaohjaajan ja lapsen välillä.

Toiminnalliset menetelmät

Toiminnallisten menetelmien kautta havainnollistetaan opittavaa asiaa. Toiminnallisissa menetelmissä on aina jokin tavoite, päämäärä, johon pyritään. Toiminnallisessa menetelmässä lapsi luo itse esimerkiksi liikkumalla, valokuvaamalla, piirtämällä, maalaamalla tai kirjoittamalla. Toisaalta toiminnallisissa menetelmissä voidaan hyödyntää esimerkiksi muiden ottamia valokuvia, musiikkia ja kirjallisuutta.

Toiminnalliset ja luovat menetelmät kulkevat käsi kädessä, sillä toiminnallisiin menetelmiin kuuluvat myös luovat menetelmät kuten kuvataide, musiikki, tanssi, liike, elokuvat ja tarinat.

Pienryhmäkoti Villa Sankan käytössä olevia luovia ja toiminnallisia menetelmiä

Alkuhaastattelu

Alkuhaastattelu tehdään sijoituksen alkuvaiheessa. Haastattelun avulla lapsi saa kertoa omin sanoin itsestään ja tilanteestaan, mikä on johtanut sijoitukseen. Lapsi saa kertoa, mitä toivoisi sijaishuoltopaikalta ja mikä olisi hänen mielestään tärkeää työntekijöiden tietää.

Perhehaastattelu

Perhehaastattelu- lomake on perheelle sijoituksen ajaksi annettava haastattelulomake.

Lomakkeen avulla perhe saa itse kertoa perheestään, tilanteestaan, sijoitukseen johtaneista syistä ja toiveistaan suhteessa sijoitukseen.

Verkostokartta

Verkostokartan avulla saadaan käsitys lapselle merkittävistä ihmissuhteista.

Verkostokartta auttaa hahmottamaan verkoston laajuutta ja näihin vaikuttavia tekijöitä.

Verkostokartan avulla lapsi itse, mutta myös omaohjaaja saa tärkeää tietoa lapsen verkostoista, joihin lähipiiriin lisäksi kuuluu myös esimerkiksi erilaiset hoitotahot, koulu ja ystävät.

Verkostokartta voi olla rakenteeltaan millainen tahansa. Lapsi on keskiössä, ja hän itse määrittää, keitä hän haluaa tuoda esiin verkostokarttaansa.

Sukupuu

Sukupuuta käytetään tiedon keruun välineenä, mutta myös sukuun liittyvien kokemuksellisten tarinoiden ja tunteiden esille tuomisen keinona. Sukupuun avulla voidaan pureutua lapsen kanssa lapsen suvun historiaan – kuka hän on ja mistä hän tulee. Sukupuu voi olla tehokas ja informatiivinen väline lapsen ja perheen olosuhteiden ja ongelmien ymmärtämiseen.

Sukupuu voi olla rakenteeltaan millainen tahansa. Lapsi on keskiössä, ja hänen ympärilleen lisätään vanhemmat, sisarukset ja isovanhemmat ja edetään suvun historiaa mahdollisimman pitkälle. Sukupuuhun merkitään sukulaisuussuhteet, ja syntymä- ja kuolinajat ja merkittävät elämäntapahtumat.

Elämänjana

Elämänjana on konkreettinen väline hahmottaa lapsen elämäntapahtumia ajallisesti. Elämänjana-työskentely antaa kattavaa informaatiota lapsen elämän eri tapahtumista, ja näin ollen auttaa hahmottamaan kokonaiskuvaa sekä lapselle itselleen, mutta myös omaohjaajalle. Elämänjanatyöskentelyssä voimavarojen etsiminen ja kyky selviytyä haastavistakin tilanteista ja asioista tuodaan esille. Elämänjanan avulla voidaan avata sellaisia tarinoita, joita ei ole vielä tuotu esille.

Elämänjanassa on alku, keskivaihe, nykyhetki ja tulevaisuus. Elämänjana voi olla esimerkiksi jana tai polku. Elämänjanaan voi halutessaan piirtää tai lisätä valokuvia. Elämänjanaan laitetaan vain niitä asioita, joita lapsi haluaa tuoda esille. Elämänjana on aina vuorovaikutuksellinen menetelmä, lapsi ei tee tätä yksin.

Aikamatka

Aikamatkailun tavoitteena on lapsen ja perheen sosiaalisen hyvinvoinnin lisääminen omia juuria ja identiteettiä vahvistavan työskentelyn avulla.

Aikamatkailua voi toteuttaa esimerkiksi ajelemalla lapselle tärkeissä paikoissa. Lapsi saa itse kertoa matkan varrella hänelle tutuista paikoista. Aikamatkailua voi toteuttaa myös esimerkiksi mielikuvaharjoitteilla.

Roolikartat

Roolikarttoja voi soveltaa ja hyödyntää erilaisille kohderyhmille eri näkökulmista.

Roolikartat soveltuvat itsearvioinnin välineeksi ja ne voivat auttaa uuden ajattelu- tai toimintatavan löytymiselle. Roolikartoissa on yleensä viisi keskeistä osa-aluetta, jonka avulla omaa roolia voi pohtia. Roolikarttaa voi hyödyntää vanhemmuuden tukemisessa, parisuhteen tukemisessa, itsenäistyvän nuoren tukemisessa tai sisarusuhteen tukemisessa.

Tulevaisuuden haavekartta/ ajatuskartta

Haavekartan kautta pyritään tuomaan lapsen omat haaveet ja toiveet visuaalisesti näkyviksi. Lapsi saa itse laittaa karttaan häntä miellyttäviä kuvia tai ajatuksia.

Haave/ajatuskartta antaa tilaa toiveille ja unelmille. Kartta on lapsen oma näkemys omista haaveista ja tulevaisuudesta, eikä siihen saa tulla ulkopuolisia paineita siitä, millainen lapsen tai hänen haaveidensa tulisi olla.

Kartta antaa tilaa unelmille ja haaveille, ja luo merkityksellisyyden tunnetta. Sen kautta voi saada myös onnistumisen kokemuksia. Lisäksi se antaa pohtimisen aiheita siihen, miten voi tavoitella omia haaveitaan.

Aikani Villa Sankassa- kansio

Aikani Villa Sankassa- kansiota rakennetaan yhdessä lapsen kanssa koko hänen sijoituksen ajan. Kansioon lapsi saa koota hänelle merkittäviä ja mieluisia muistoja ja tapahtumia Villa Sankassa olemisen ajan. Aikani Villa Sankassa-kansio tuo näkyväksi yhden jakson lapsen elämässä. Aikani Villa Sankassa- kansio on aina yksilöllinen ja lapsen näköinen.

Erilaiset kortit

Vahvuuskortit

Vahvuuskorttien avulla pyritään voimaannuttamaan ja vahvistamaan lapsen minä- kuvaa ja itsetuntoa. Vahvuuskorttien avulla pyritään löytämään vahvuuksia niin itsestä kuin muistakin.

Tunne- ja kaveritaitokortit

Tunne- ja kaveritaitokorttien avulla voidaan harjoitella tunteiden tunnistamista, ilmaisua ja nimeämistä sekä vuorovaikutustaitoja. Korteja voidaan hyödyntää monenlaisissa erilaisissa tilanteissa, kuten apuna kasvatuksellisissa keskusteluissa tai ongelmatilanteissa.

Mun stoori- kortit

Mun stoori- korttien avulla voidaan tutkia omia toimintatapoja, valintoja, arvoja ja näiden kautta lisätä omaa itseymmärrystä. Kortit antavat hyvän työvälineen ajatuksien ja tunteiden peilaamiseen ja vuorovaikutuksen herättämiseen.

Muu työskentely

Lapsien kanssa työskennellään yksilöllisesti jokaisen omat tarpeet huomioiden.

Ahdistuksen sieto ja hallinta

Aistiärsykkeiden käyttö ahdistuksen aikana. Näitä ovat muun muassa jääpalat ja jääkädet.

Häiriösanan käyttö. Häiriösana on neutraali, mitään tarkoittava sana, jota pyritään toistamaan ahdistuksen aikana, jotta ahdistusta tuottava asia tai ajatus lähtisi pois mielen päältä.

Huolihetket. Varataan aika jonkin huolen tai ahdistavan ajatuksen läpikäymiselle. Näin ollen tämä huoli ei hallitse koko arkea, vaan sille on rajattu aika.

Altistaminen. Pienin askelin altistutaan tilanteelle, joka tuottaa ahdistusta.

Rentoutuminen

Kehon ja mielen kannalta rentoutuminen on tärkeää. Rentoutuminen viestittää koko keskushermostolle viestiä rauhoittumisesta. Rentoutuminen vaikuttaa kokonaisvaltaisesti ihmisen terveyteen ja suorituskyykyyn. Stressihormonien taso laskee ja korvautuu mielihyvää tuottavilla hormonyhdistelmillä.

Rentoutuminen hoitaa myös mieltä, se voi vapauttaa ja lievittää esimerkiksi hankalia tunteita, levottomuutta, pelkoa tai ahdistusta. Rentoutuessa pystyy paremmin havainnoimaan itseään ja kuulemaan omia tunteita ja ajatuksia.

Mindfulness- harjoitteet ovat hyviä rentoutusharjoitteita.

Tunnetyöskentely

Tunnetyöskentely on tärkeää, jotta voi oppia havaitsemaan ja tiedostamaan omia tunteita.

On tärkeää oppia ilmaisemaan ja säätelemään omia tunteita. Tunteet ovat mukana jokapäiväisessä arjessa, niin pienissä kuin suurissakin ratkaisuihin. Niiden myötä ihminen saa vaikutelmia ja tekee tulkintoja niin itsestään, ympäristöstään kuin muista ihmisistä.

Omien tunteiden tunnistaminen ja tiedostaminen auttavat myös vuorovaikutuksessa toisten kanssa, sen kautta kyky nähdä syitä ja seurauksia vahvistuu.

Tunnetyöskentelyä voi tehdä keskusteluiden, tarinoiden, korttien, eri harjoitteiden kautta esimerkiksi mindfulnessin avulla tai käyttää apuna esimerkiksi tunnelukko-työkirjoja.

Yhteinen työskentely

Pienryhmäkoti Villa Sankassa on viikoittain tavoitteellista ja suunnitelmallista yhteistä työskentelyä. Työskentely voi olla lähes mitä vain, esimerkiksi rentoutusharjoitteita, valokuvausta, askartelua, ulkoilua, tunnetyöskentelyä tai elämyksiä. Tärkeintä on, että toiminta on suunniteltua ja tavoitteellista. Yhteinen työskentely lisää yhteenkuuluvuuden tunnetta ja osallisuutta.

Perhetyöskentely

Lapsen perheen kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä. Lapsen suhdetta ja yhteydenpitoa omaan perheeseen tuetaan lapsen etu huomioiden. Yhteistyö perheen kanssa lisää lapsen hyvinvointia. Perheiden kanssa tehtävää työtä ovat kaikki kohtaamiset ja yhteistyö, joita sijoituksen aikana tehdään. Työntekijä pyrkii toimimaan perheen ja lapsen rinnalla, siten että vuorovaikutussuhdetta pyritään kehittämään ja ymmärrystä lisäämään. Lapsen on tärkeää ymmärtää ja hyväksyä omat juurensa.

Itsenäistymistyöskentely

Pienryhmäkoti Villa Sankassa itsenäistymistyöskentelyn toteuttaa omaohjaaja yhdessä lapsen kanssa. Itsenäistymistyöskentely on suunnitelmallista. Pienryhmäkoti Villa Sankassa on itsenäistymiskansio, johon on koottu itsenäistyvän nuoren kanssa työskentelyyn hyödynnettäviä osa-alueita.

Työskentelyssä hyödynnetään paljon Umbrella-työkirjaa sekä Minä itsenäistyjänä-työkirjaa ja muita eri menetelmiä. Pienryhmäkoti Villa Sankassa itsenäistymistyöskentely pyritään toteuttamaan mahdollisimman konkreettisesti, esimerkiksi harjoittelemalla ruoanlaittoa, pyykinpesua ja kaupassa käyntiä. Näiden lisäksi nuoren kanssa harjoitellaan pienin askelin omien asioiden hoitoa ja vastuun kantamista.

Umbrella- työkirja: itsenäisen elämän ABC (Timonen-Kallio E., 2010)

Umbrella-työkirjan tarkoituksena on vahvistaa lapsen ja omaohjaajan välistä suhdetta ja tuoda lapsen ääni kuuluviin ja vahvistaa hänen osallisuutta. Umbrella-työkirjan tarkoitus on antaa eväitä elämään. Se toimii itsetutkiskelun välineenä, mutta samalla se antaa konkreettisia neuvoja esimerkiksi talouden hoitoon eri tehtävien avulla.

Umbrella-työkirjassa on monia eri osioita, kuten minä itse, sosiaaliset suhteet, työ ja päihteet. Umbrella-työkirjaa voidaan täyttää minkä ikäisen lapsen kanssa tahansa, mutta se tukee vahvasti itsenäisen elämän taitoja.

**Minä itsenäistyjänä- työkirja (Osana Lasten Kaste- hanketta, kehittäjät Hietaniemi E.,
Säkkinen J. ja Karjalainen T., 2015)**

Minä itsenäistyjänä- työkirja pohjautuu Umbrella-työkirjaan. Minä itsenäistyjänä-työkirjassa keskitytään erityisesti itsenäistyvän nuoren kanssa käsiteltäviin asioihin, kuten talouteen, työelämään, ihmissuhteisiin, muuttoon ja terveyteen.

Lähteet:

Bardy, M. 2019. Lastensuojelun ytimessä. Helsinki. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Hänninen, S. 2016. Rakasta, kärsi ja uskalla. Ryhdyin sijaisäidiksi. Kirjapaja.

Niemi-Järvinen, P. 2018. Iskä, äiskä, omahoitsu ja mä siltaa rakentamassa. Pelastakaa lapset.

Sinkkonen, J. 2013. Mikä lastenkodin arjessa hoitaa?. Pelastakaa lapset ry.

Lastensuojelun käsikirja. 2021. Lapsen osallisuus. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lapsen-osallisuus>

Socca. 2021. Lastensuojelun työkalupakki.

http://www.socca.fi/kehittaminen/lapset_ja_perheet/tyokalupakki